

Govor visokog predstavnika Valentina Inzka pred Vijećem sigurnosti UN-a

Gospodine predsjedniče, vaše ekselencije, dame i gospodo,

Zahvaljujem vam se što ste mi danas pružili priliku da predstavim svoje šesto izvješće u svojstvu visokog predstavnika, i četrdeseto izvješće do sada.

Ovo je moje prvo izvješće pred ovim tijelom koje podnosim u isključivom svojstvu visokog predstavnika, nakon razdvajanja od Ureda posebnog predstavnika EU, do kojeg je došlo 1. rujna ove godine, s dolaskom Petera Sorensena, novog šefa Delegacije Europske unije. Nas dvojica tijesno surađujemo na terenu i putem zajedničkog pristupa očekujem da ćemo pokazati jedinstvo i odlučnost međunarodne zajednice da pomogne napredak Bosne i Hercegovine u ostvarivanju njezinih težnji na putu ka euro-atlantskim integracijama, osiguravajući pri tome potpuno poštivanje i provedbu Općeg okvirnog sporazuma za mir – Daytonskog sporazuma, i neponištavanje učinaka ranijih reformi kojima je provođen taj sporazum.

Kada sam vam se obratio prije godinu dana istaknuo sam, s dozom uzdržanog optimizma, da je, unatoč svim poteškoćama s kojima se Bosna i Hercegovina suočavala, u protekloj godini zabilježeno nekoliko pozitivnih pomaka, posebice u kontekstu regionalne suradnje i pomirenja, te uvođenja bezviznog režima za putovanje u zemlje Europske unije. Želim napomenuti da predsjednik Srbije Boris Tadić i predsjednik Hrvatske Ivo Josipović i dalje pažljivo prate događaje u Bosni i Hercegovini, i regionalna situacija još uvijek je bolja nego u bilo kojem drugom periodu nakon rata.

Međutim, od mog posljednjeg izvješća, u Bosni i Hercegovini i

dalje imamo na sceni političku stagnaciju i nazadovanje. Kada sam vam se prošli put obratio u svibnju ove godine, bio sam primoran podnijeti posebno izvješće u kojemu su detaljno navedena ozbiljna kršenja odredbi Daytonskog sporazuma od strane jednog od dva bosanskohercegovačka entiteta. Nažalost, od tada, unatoč dobroj volji međunarodne zajednice, nastavljeni su pokušaji osporavanja Daytonskog sporazuma.

Jedan od osnovnih razloga za ova osporavanja leži u samoj suštini političke scene u Bosni i Hercegovini, gdje političari pokazuju jako malo spremnosti na kompromis, izbjegavaju dijalog o ključnim pitanjima i redovito zlouporabljaju sustav.

Više od dvanaest mjeseci nakon općih izbora još uvijek nije formirano Vijeće ministara na državnoj razini, a mnoge državne institucije su pod velikim političkim, institucionalnim i ekonomskim pritiskom koji sasvim jasno utiče na njihovu učinkovitost i funkcionalnost. Državni proračun za 2011. godinu tek treba biti usvojen, a državne institucije jedva opstaju na temelju privremenog financiranja. Izgleda da smo još uvijek daleko od mogućnosti da uskoro bude usvojen proračun za 2011. ili 2012. godinu. Procesi priključivanja Europskoj uniji i euro-atlantskim integracijama i dalje u suštini ostaju blokirani zbog neprekidnog provođenja uske etno-nacionalističke politike. Ne iznenađuje da u takvoj situaciji ekonomija i dalje ispašta. U tom kontekstu, međunarodne agencije koje određuju kreditni rejting degradirale su poziciju Bosne i Hercegovine, ali ne zbog ekonomskih razloga, konkretno navodeći pri tome negativnu političku situaciju u Bosni i Hercegovini. U svom godišnjem izvješću o postignutom napretku koji je ostvarila Bosna i Hercegovina, Europska komisija je također ukazala na političke probleme u zemlji.

Tijekom perioda na koji se odnosi ovo izvješće, Republika Srpska je nastavila s pravnim i zakonskim aktivnostima i oštrom retorikom kojima se dovode u pitanje bosanskohercegovačke državne institucije, nadležnosti i zakoni, kao i moje ovlasti prema Daytonskom sporazumu i relevantnim rezolucijama Vijeća sigurnosti UN-a.

Iako je 1. lipnja opozvana odluka Narodne skupštine RS o referendumu od 13. travnja, sporni zaključci usvojeni istog datuma i dalje utječu na politiku RS prema institucijama BiH, te prema mome uredu i mandatu. Trebam istaknuti da je RS povukla svoju odluku o referendumu tek nakon izravne, osobne intervencije Lady Catherine Ashton, visoke predstavnice Europske unije za vanjske poslove i sigurnosnu politiku. Ovom prigodom želim se javno zahvaliti gđi Ashton na njezinom angažmanu, čime mi je omogućila da izbjegnem upotrebu izvršnog mandata obzirom da se u ovoj fazi procesa nastojim uzdržati od korištenja ovlasti kad god je moguće riješiti probleme drugim putem.

S tim u svezi, te poštivajući načelo političke odgovornosti, tijekom izvještajnog perioda provodio sam dugotrajnu politiku uzdržavanja od uporabe izvršnih ovlasti osim ako je to apsolutno neophodno, bez obzira na aktualne političke probleme. Zapravo, jedini slučaj u proteklih šest mjeseci u kojemu sam upotrijebio izvršne ovlasti bilo je ukidanje sankcija koje je nametnuo moj prethodnik vezano za nesuradnju sa Međunarodnim kaznenim tribunalom za bivšu Jugoslaviju. To sam učinio nakon uhićenja Ratka Mladića i njegovog izručenja u Den Haag, kao posljednjeg haaškog bjegunca optuženog za zločine u svezi sa ratom u BiH. To je bio jedini put da sam koristio izvršne ovlasti tijekom proteklih šest mjeseci. Osim toga, nisam ih nikako koristio.

Nažalost, Mladićevo uhićenje nije bilo praćeno smanjenjem podrivačke nacionalističke retorike, uključivši i nove izjave zvaničnika iz RS kojima podržavaju raspad države, te šovinističke komentare protiv drugih etničkih skupina. S tim u

svezi, želim izraziti duboku zabrinutost zbog nedavnih izjava iz RS kojima se osporava državnost BiH, karakterizirajući zemlju kao "državnu zajednicu" te ignorirajući činjenicu da je BiH primljena kao država članica u Ujedinjene narode 22. svibnja 1992. godine, na temelju izravne i jednoglasne preporuke ovog Vijeća sigurnosti. Na kraju je Bosna i Hercegovina, skupa sa Slovenijom i Hrvatskom, primljena u Ujedinjene narode jednoglasnom odlukom. Ovakve izjave, koje podrivaju ustavnu strukturu definiranu Općim okvirnim sporazumom za mir, moraju biti ozbiljno shvaćene, posebice u svjetlu drugih postupaka kojima se izravno osporava Opći okvirni sporazum za mir, kako je objašnjeno u ovom i prethodnim izvješćima.

Pojedini zvaničnici i političari u Federaciji BiH su također koristili nepoželjnu retoriku, kao što je detaljno opisano u ovom izvješću. Dvije vodeće hrvatske stranke u BiH nastavljaju osporavati zakonitost i legitimnost aktualne Federalne vlade. Određeni bošnjački politički lideri su pojačali svoju retoriku kao odgovor na izjave rukovodstva RS, te su upozorili na mogući sukob ako bi došlo do pokušaja podjele zemlje. Dugo vremena upozoravam na ozbiljnu štetu koju ovakva retorika nanosi, i ponovno koristim ovu prigodu da pozovem lidere Bosne i Hercegovine da doprinesu jačanju i poticanju pomirenja, dijaloga i suživota, umjesto širenja šovinizma, straha i nepovjerenja.

Uzimajući u obzir navedene negativne trendove i postupke, ne iznenađuje činjenica da nije bilo značajnog napretka glede pristupanja EU ili članstva u NATO-u. Niti je bilo napretka glede ispunjenja pet ciljeva i dva uvjeta za zatvaranje mog ureda.

Istodobno sam duboko zabrinut situacijom glede vladavine zakona, obzirom da Republika Srpska redovito dovodi u pitanje same nadležnosti državnih pravosudnih institucija, uključivši

nadležnost i ulogu Ustavnog suda BiH.

Vlasti su također nastavile podrivati i osporavati i druge ključne državne institucije u ovoj zemlji. Teško je oteti se dojamu da je namjera ovakvih postupaka da se institucije prikažu kao nefunkcionalne, te stoga nepotrebne na državnoj razini.

Ovo je pogrešan pristup. Bosna i Hercegovina i njezini entiteti napraviti će odlučan iskorak tek kada politički lideri shvate da će entiteti i država biti jaki samo kada su obje razine vlasti jake – obje razine postajat će sve jače tek kada budu radile zajedno i kada država dobije potporu koja joj je potrebna da bude učinkovita.

Problemi su također nastali i u Federaciji i šesnaest godina nakon potpisivanja Mirovnog sporazuma još uvijek postoji potreba za posredovanjem mog ureda kako bi se riješile velike praznine u pravnom sustavu zemlje, koje stvaraju značajne pravne i političke probleme za zemlju. U srpnju mjesecu sam morao intervenirati u Srednjobosanskom kantonu zbog pokušaja da se ignorira ustav i formira vlada, što je moglo dovesti do porasta tenzija do neprihvatljive razine. Zahvaljujući mojoj intervenciji, bez korištenja bonskih ovlasti, već u formi dopisa, lokalne stranke su bile u mogućnosti riješiti situaciju u sukladnosti sa ustavom, te utrti put za formiranje vlade u drugim kantonima i, eventualno, čak i na državnoj razini. Obzirom na ono što i dalje vidim, još uvijek postoji očita potreba za postojanjem mog ureda kako bi popunio takve zakonske praznine i održao stabilnost. Ova potreba postojat će sve dok Bosna i Hercegovina ne postane samoodrživa i ne bude čvrsto i nepovratno na putu ka integriranju u EU i NATO.

Nešto slično ovom pristupu se dešavalo i u mojoj vlastitoj zemlji, Austriji, nakon što su je američki, ruski, francuski i britanski vojnici oslobodili 1945. godine. Savezničke snage su

ostale sve dok nisu bile sigurne da neće doći do ponovnog oživljavanja nacizma i da je demokracija uhvatila čvrste korijene u Austriji.

Moj ključni mandat je da nadgledam Daytonski mirovni sporazum. Daytonski sporazum je, u suštini, mirovni sporazum, i svaki dan vidimo znakove da, kad bi se on poništio, ozbiljne posljedice bi mogle nastati ne samo za BiH, nego također i za region i širu međunarodnu zajednicu.

Obzirom na i dalje prisutne negativne trendove i nestabilnost, neophodno je da EUFOR ostane sa izvršnim mandatom prema Poglavlju VII i da nastavi pružati pomoć OHR-u i drugim međunarodnim organizacijama u ispunjavanju njihovih mandata.

Dok se sada moramo fokusirati na trenutačne poteškoće vjerujem da je jednako važno kritički razmotriti što trebamo uraditi da bismo osigurali dugoročno gledano funkcionalnu i održivu zemlju. Jasno je da trebamo dati potporu načelu preuzimanja odgovornosti u Bosni i Hercegovini. U tom smislu, dozvolite mi da kažem nekoliko riječi o tome kako ja vidim budući pristup međunarodne zajednice Bosni i Hercegovini.

Svi se slažemo da je budućnost Bosne i Hercegovine u okrilju Europske unije i euro-atlantskih institucija. Stoga EU i NATO, moraju igrati važnu ulogu u Bosni i Hercegovini da zemlji pomažu da ispuni zahtjeve potrebne za ostvarenje svojih težnji za članstvom u obje organizacije.

Važno je da Bosna i Hercegovina ostane na dnevnom redu međunarodne zajednice sve dok posao ne bude završen. Neki smatraju da je sada vrijeme da se Bosna i Hercegovina prepusti sama sebi, neki govore o zamoru međunarodne javnosti Bosnom i Hercegovinom. Ne dijelim takvo stajalište i vjerujem da bi takvi potezi otvorili vrata onima koji pokušavaju oslabiti i na kraju podijeliti zemlju i to bi moglo voditi novom neredu. Međunarodna zajednica je postigla izvanredne rezultate u Bosni

i Hercegovini u proteklih 15 godina, međutim iz trenutačne političke situacije je jasno da još nismo postigli trajno i održivo političko rješenje koje bi osiguralo trajne perspektive za mir.

Naše neprestano opredjeljenje i usredotočenost na Bosnu i Hercegovinu je put da se ostvari cilj koji svi želimo postignuti – Bosna i Hercegovina koja je stabilna, sigurna i svoje probleme rješava institucionalnim putem dok ide u pravcu potpune euro-atlantske integracije. Iskreno sam uvjeren da ovo može postati stvarnost ukoliko ostanemo posvećeni zadatku i ako konačno vidimo suštinsku promjenu u načinu na koji se politika vodi u Bosni i Hercegovini kako bi dijalog i zdravi kompromis postali pravilo, a ne iznimka.

Dame i gospodo, unatoč izazovima sa kojima se Bosna i Hercegovina danas suočava želim čestitati zemlji na tome što je postala članica ovog tijela te na izvanredno obavljenom poslu. Članstvo u Vijeću sigurnosti daje BiH mogućnost da stekne nove prijatelje diljem svijeta i dobije poštivanje mnogih zemalja i treba se smatrati značajnim uspjehom njezine vanjske politike. Rekao bih da, po mome osobnom mišljenju, ovo predstavlja najveći vanjskopolitički uspjeh Bosne i Hercegovine od Daytonu.

Želim se osobno zahvaliti veleposlaniku Ivanu Barbaliću na požrtvovnom radu, profesionalizmu i idealizmu.

Što se tiče budućnosti, želim vas uvjeriti da sam u potpunosti opredijeljen da svoj mandat obavljam do kraja i da osiguram da Mirovni sporazum bude u potpunosti poštovan. Put naprijed se ne može ostvariti tako što će se ići unatrag. Opredijeljen sam i tome da na svaki mogući način pružim pomoć Peteru Sorensenu u njegovim dužnostima posebnog predstavnika Europske unije kako bi napredovali u ostvarenju europskog programa. Od vas i od Vijeća za provedbu mira očekujem da mi pružite punu potporu

u obavljanju mog posla, u sukladnosti sa mandatom koji ste mi dali, te u daljim uspješnim aktivnostima na očuvanju mira u zemlji kako bismo dostigli tačku kada će mir, stabilnost i euro-atlantska budućnost zemlje biti neopozivo ostvareni bez tračka sumnje.

Radimo svi zajedno, cijela međunarodna zajednica, da bi prešli zadnje preostale metre planine, osigurali mir i osigurali budućnost Bosne i Hercegovine u EU. Zajedno to možemo. Zajedno ćemo uspjeti.

Hvala vam.